

МОРАЛНИ ОБРИСИ АУСТРО-УГАРСКЕ АНТИСРПСКЕ ПРОПАГАНДЕ У ПРВИМ ДЕЦЕНИЈАМА XX ВЕКА

Бројни су примери најразнороднијег пропагандног материјала, у виду брошура, летака, плаката, разгледница и др, који поред сачуваних аутентичних историјских докумената, у првим деценијама XX века указују на моралне амбисе, до чијег самог дна је најчешће досезала ова, надасве нељудска, сурова и незајажљива аустро-угарска и немачка пропаганда.

Наша историографија бавећи се овим периодом, који је без сумње једно од преломних раздобља у историји српског народа и у коме се с више или мање успеха, најчешће у ратним приликама, креирала судбина српског народа у целини, није из разнородних побуда обрађала посебну пажњу овој врсти пропаганде. И не слутећи будући трагичан расплет, протагонисти и браниоци идеје југословенства свесно су избегавали и само помињање ове врсте погубне и ружне антисрпске хистеричке чији су центри били Беч, Берлин, Загреб, Сарајево и др. Као дуга увертира у ову пропаганду послужила је вековна тежња католичке цркве за доминацијом и насилним наметањем католичанства.

Унијаћење, иницирано од стране Аустро-Угарске, несумњиво је битно утицало на значајно мењање етничке слике на јужно-словенским просторима, превасходно у Далмацији, БиХ и надасве у српским областима Војне границе. О том неизбежном феномену постоји бројна историјска литература и грађа, а овог пута поменућу као илустрацију речи професора и песника Антуна Фарчића из „Предговора“ његове необјављене антологије *100 година њеништва Српске Далмације*¹ у коме каже: „У најгорем искушењу наша се ова земља у другој половини XIX века када су, вољом аустро-угарских управљача, били масовно похраћени – покатоличени Срби, па и у пределима у којима не постоји ни трага ни знака да су они икада припадали хрватском елементу. Тада је, у тим областима, извештаченом и лажном пропагандом, било унесено и наметнуто хрватство, и силом и милом... То је била једна од

највећих несрећа која је икада задесила приморске Србе. Они су се тој несрећи жилаво отимали, па се отимају још и данас. Они неће да се њих хрватством учини најгорим и најопаснијим душманима српског народа...“

У поменутом „Предговору“ Фарчић пише и о великим тешкоћама Српске штампарије у Дубровнику и часописа *Срћ* у коме је млади песник Урош Тројановић 1903. године објавио просрпску песму „Бокешка ноћ“, у преводу на немачки језик, која је читана у Аустријском парламенту у Бечу. Нарочито су на удару били Тројановићеви стихови: „С Ловћена ће зора ружичнијех зрака, / Освијетлити боје Српскога барјака...“, који су наговештавали Српску борбу за уједињење. О даљој трагичној судбини овог песника и другова Фарчић пише: „Био је због те своје песме ухапшен у Бечу, стражарно спроведен у Дубровник и оптужен за велеиздају, и он лично као песник, и Антун Фабрис као уредник часописа *Срћ*, у коме је песма била објављена, и Антун Пасарић, управник Српске штампарије у Дубровнику, у којој је песма била одштампана. Последица њихова страдања била је најпре прерана смрт самог песника, а мало затим и смрт уредника Фабриса и штампара Пасарића. Тако падоше три племените српске жртве због једне невине и лепе почетничке песме.“²

Мада је Србија и у XIX веку била изложена разноликим страним пропагандним струјањима, почетак скоро унисоног организованог антисрпског пропагандног, погромашког деловања везује се за саме почетке овог века, и на првом месту за атентат Гаврила Принципа на аустро-угарског престолонаследника Фердинанда, на Видовдан 1914. у Сарајеву, који је послужио само као трагичан повод за остварење неоствареног аустро-угарског сна, о походу на југоисток, преко згажене и уништене Србије.

О овој бесомучној аустро-угарској пропаганди и стварном узроку Првог светског рата успешније и искреније од многих његових тумача

проговорио је др Р. А. Рајс у свом, по обиму невеликом, али веома значајном раду „Како су Аустро-Маџари ратовали у Србији“ којим, већ првих година рата, врло аргументовано ступа у одбрану Србије. Тако он истиче: „од пре дужег времена Аустро-Угарска сила је била одлучила да уништи малени српски народ, демократски и свјестан своје слободе. Слободна Србија привлачила је аустро-мађарске људе српског порекла, још више, спречавала тако жељени пут ка Солуну. Требало је припремити народ двојне монархије за уништење досадног суседа. Да би постигли овај циљ, аустро-маџарски листови, искрено помагати њемачким листовима, отпочињу систематски клеветничку борбу против Срба. По њима није било народа више варварског, више заслужног презирања од Срба. Вашљивци, лопови, краљеубице, омрзнати Срби бијаху још и крволоци...“³

Чак и у највишим аустро-угарским органима анектиране Босне и Херцеговине, од антисрпске пропаганде нису се могли уздржати ни многи високи државни чиновници. Тако је узвиком: „Са стотинама вјешала не би се могле платити драгоцене главе“,⁴ пред зградом Земаљског музеја, Коста Херман, бивши оделни предстојник БиХ земаљске владе за унутрашње ствари и доцније помоћник комесара у окупираној Србији, изразио своје, као и расположење околине.

Знатан део стравичних одмазди које су уз пратећу лавину аустро-угарске пропаганде вршене над српским народом на просторима БиХ и Хрватске изнесене су у потресној „Црној књизи“ академика Владимира Ћоровића, која је на жалост, деценијама чекала на своје објављивање, а која би и данас требало да нам буде пример за незаборав, јер и прикривање историјских истина отвара путеве ка самоуништењу.

Да би показао сву оштрину и бруталност аустро-угарске пропаганде др Р. Арчибалд Рајс у већ помињаном свом раду наводи и невероватан текст цесаро-краљевске команде: „Упут за опхођење према становништву у Србији“ који је директан позив на убиства, масакре и свирепости, у коме се између осталог, каже: „Рат нас води у непријатељску земљу, која је насељена становништвом испуњеним фанатичном мржњом према нама, у земљу гдје је злочин дозвољен, као што показује и катастрофа у Сарајеву, чак и од виших класа, гдје се он управо и слави као херојство.

Према таквом становништву је свака хуманост и доброта срца некорисна, управо штетна, јер

ови обзири, који су каткада у рату могући, стављају озбиљно у опасност наше сопствене трупе.

Због тога наређујем, да се за вријеме трајања ратне акције има поступати према свакоме са највећом строгошћу, највећом суровошћу и највећим неповјерењем“.⁵

Овај текст др А. Рајса први пут је објављен 1915, а већ 1916. штампан у виду посебне брошуре у Одеси. Вишеструко је занимљив и „Предговор“ који је написао Франко Поточњак, који такође није могао пренебрегнути сву охолу свирепост аустро-мађарске пропаганде и бруталност њихове солдатеске, истичући како су Немац и Мађар подигли мач на Србију под девизом „За нама не смије да остане живо ниједно Српче... И стали су да кољу, газе, даве, уништавају редом све што им је год допало шака. Претворило се у костурницу све куда је прошла аустро-мађарска војска. О томе ће Вам подати слику човјекољуб др Рајс на страницама које слиједи. Овога часа пада ми на ум што је писала *Frankfurter Zeitung* у почетку рата: 'Није нам до заробљавања проклетога српскога племена: ми га морамо истријебити, уништити'“⁶.

Није неважно ни оно што је Поточњак заборавао да напише, или пак није знао, а то је мржња која се граничи готово са садизмом, обилно коришћена у пропагандним средствима БиХ и Хрватске под Аустро-Угарском. Та „братска“ пропаганда по својој суровости и неистинама не заостаје за пропагандом својих заштитника Аустрије и Немачке. Загреб је тих првих дана светског рата фабриковао мноштво анти-српски оријентисаних текстова који су позивали на отворену мржњу и погроме. Овога пута поменућу само део текстова и докумената који су производили мржњу, а који се чувају у збиркама Историјског музеја Србије.

Непосредно, после Видовданског атентата Гаврила Принципа на аустроугарског престолонаследника Фердинанда, у свеопштој хајци на Србе у Босни и Херцеговини и Хрватској, објављени су, поред антисрпских текстова у редовној дневној штампи, и посебни леци, разгледнице, плакати и други штампани материјали који су у целини били обојени мржњом и осветом. Тако је забележено више летака у виду безвредних, ружних песамаругалица намењених помахниталој руљи која се, најчешће, обрачунавала са недужним српским грађанством. У летку, песми-ругалици, под насловом: „Убојици (комитаџи) Принципу“,⁷ између осталог, у девет строфа непознати аутор пева:

*Дошао си у Босну србине проклеши,
Она није знала, ишла од Тебе пријети,
Одузео си нам благо са свијетна
Рука којом си починио зло, ти је
проклеши.*

*Хрваи Хрвајску вјерно љуби,
А за доброг краља живош губи.*

(...)

*Био си жедан Хабсбуршке крви
Хрваи мора да Ти зашпо главу смрви
Крвник ће ти да главу руби
А касније нека ти Свевишњи суди.*

*Хрваи Хрвајску вјерно љуби,
А за доброг краља живош губи...*

Последња два стиха са злокобном поруком била су израз и званичног хрватског односа према Србима:

*Овдје само нека Хрваи врви
Живио нам Фрањо Јосип Први!*

Бројне песме-ругалице, као сведочанство суровог, нељудског и болесног ратног оптимизма, распеле су Србију и српски народ на стуб срама. Тако се у једној од њих „Бачкој даворији“⁸ каже:

*Хрваи иде у Шабач,
Србин бјежи ко врабац,
(...)*

*Кад је пала Лозница,
Хваиша Пејтра грозница,
(...)*

*Осташе без Ваљева,
Убојице краљева,
(...)*

*Туђем злу је Србин рад,
Зашпо паде Београд.
Крви жедни Србине,
Краљевсџва ти нестпаде.
Копај јаму као миш!
Пропаде ти и твој Ниш.*

Ове песме-ругалице су најчешће биле усмерене према личности српског краља Петра, међу којима помињемо следеће: „Просјак Петар“, „Српском краљу Петру“ („Краљ Петар у шкрипцу“), „Краљ Петар цвили“, „Николај и Перо путују у Беч“.⁹ Сами наслови ових летака, песама-ругалица, које су штампане у Загребу, у издању „Малог листа“ и чије је прештампавање забрањено, довољно говори и о садржини ове пропаганде и о моралу овог најпримитивнијег слоја, наше сабраће по крви и језику.

До којих се моралних понора може винути свирепом мржњом задојени људски дух, најбоље илуструју и посебне поштанске разгледнице штампане у Немачкој и Хрватској у току Првог светског рата, са отворено израженим канибалистичким аспирацијама према Србима и њиховим савезницима. У виду посебне дописне карте штампан је *Deutsch. Oesterreichischer – Speizittel*. Овај канибалистички „јеловник“, штампан је и посебно у виду поштанске карте, у Загребу, преведен и допуњен „новим јелима“. Ево пуног садржаја тог загребачког „Јественика“:

*Руси с луком,
Умочени Срби гарнирани,
Маринирани Французи,
Козаци на ражњу печени,
Црногорски бравци,
Специјалистешки:
Мишировачки српски гулаш
Зечешина а ла Ђорђе
Шабачки хевајчићи.
Ураво присјело:
Јешра Краља Пејтра.
За вријеме јела свирају шабачки Цигани.*

Разгледнице-ругалице, посебно су изгледа биле у моди немачке антисрпске пропаганде и оне се, већина које се чувају у ИМС, односе на српског краља Петра који је на њима представљен, увек, у понижавајућем положају. Музеј поседује пет таквих немачких карикатура које довољно говоре, на свој начин, о немачкој ратној пропаганди. У духу ових немачких пропагандних атака на Србију штампан је у Загребу и посебан летак под насловом „Осмртница“¹⁰, чија садржина гласи:

*Попиисана разбојничка банда, названа ири-
иленишеша, јавља свим пријатељима и знанцима
жалосну вијест, да јој је посестирима и дружица
СРБИЈА*

*након шешких пораза код Ваљева и Шајца, по
јуначким аустро-угарским и хрвајским четшама и
шешким оисадним шошовима, ше након пада
Београда са земљописне карте брисана. Погреб
незаборавне покојнице обавиши ће савезничке
Аустро-угарске, хрвајске и њемачке четше.*

ЕВРОПА, мјесеца просинца 1914.

*Умољава се за дубоку сућуш. Дарови вије-
наца ошклањају се у користи Јапана.*

Тешко ражаловићене

ЕНГЛЕСКА, ФРАНЦУСКА и РУСИЈА

Србија под аустро-угарском окупацијом 1915. до 1918. била је изложена њеној непрекидној пропаганди у виду бројних објава и наредби које су на свој начин обележиле време окупације. Највећи број ових плаката садржински се везује за разне забране а има их и привредног карактера, усмерених на јачање војно-окупационе моћи, експлоатацијом српских природних богатстава, првенствено рудног и пољопривредног блага.

Са каквом систематичношћу и педантношћу је вођена ова цесаро-краљевска пропаганда сведоче нам бројни огласи, објаве и наредбе којима су евидентирана и пописана сва постојећа богатства Србије, од старог гвожђа, хартије, кожа, ракије, брашна, стоке, до воћних коштица и шишарки, најбоље говоре постојећи плакати штампани на тлу Србије од 1. јануара 1916. до краја окупације 1918. године. Као илустрацију ове систематске и непрекидне пропаганде наводим део оригиналних плаката са поменутом тематиком који се чувају у Историјском музеју Србије:

1. ОБЈАВА, инв. бр. 2909
Ужице, 1. јануара 1916.
Објава о оснивању Окружног окупационог заповедништва за ужички округ. Издаје окружни командант, пуковник Бабић.
2. ОБЈАВА, инв. бр. 2910
Београд, 10. марта 1916.
Овом објавом окупациона војна команда наредбом бр. 21925 од 1916. забрањује држање оружја, муниције и експлозива у крајевима Србије који се налазе под управом аустроугарске војске. (Писано немачки и српски, латиницом и ћирилицом).
3. ОБЈАВА О РЕКВИЗИЦИЈИ ПРАРАЂЕНИХ КОЖА СВИХ ВРСТА, инв. бр. 2911
Ужице, априла 1916.
Овом објавом К. Ј. Бр. 1686 Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје наређење о реквизицији прерађених кожа свих врста. (Писано немачки и српски, латиницом и ћирилицом).
4. ОБЈАВА, НАРЕДБА ВРХОВНОГ ВОЈНОГ КОМАНДАНТА 1916, инв. бр. 2912
Ужице, јуна 1916.
Ц. и к. врховно војно заповедништво издаје објаву о средствима плаћања. Ерцхерцог Фридрих, Фелдмаршал, с.р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
5. ОБЈАВА, инв. бр. 2913, Београд, 1916.
Ц. и к. војна генерална губернија у Србији, ЕВЗ бр. 828/0 А., издаје објаву о откупу шљива, пекмеца и шљивовице. Заступник генерал-губернера Г. М. пл. Бабић, с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
6. ОБЈАВА, инв. бр. 2914
Београд, јула 1916.
Ц. и к. војна генерална губернија издаје објаву о забрани држања оружја и муниције. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
7. ОБЈАВА, инв. бр. 2916
Ужице, септембра 1916.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје објаву о сабирању и откупу шишарки. Окружни заповедник: у заст. Хирш, мајор, с.р.
8. ОБЈАВА, инв. бр. 2917
Београд, августа 1916.
Ц. и к. главна војна губернија у Србији, СЗЗ бр. 822/0 А., издаје објаву о одузимању свих количина ракије за потребе војске. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
9. ОБЈАВА, инв. бр. 2918
Београд, 24. августа 1916.
Ц. и к. војна генерална управа у Србији. През. бр. 12953, издаје објаву о статистичком снимању свих количина брашна и других производа. Фрајхер Фон Ремен, Г. П., с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
10. ОБЈАВА, инв. бр. 2919
Београд, јуна 1916.
Ц. и к. окружна команда у Београду издаје објаву о прикупљању свих количина метала (олова, цинка, калаја итд.) за потребе војске. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
11. ОБЈАВА, инв. бр. 2920
Ужице, 4. октобра 1916.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје објаву о прикупљању воћних коштица. Окружни заповедник: у заст. Хирш, мајор. (Писано немачки и српски, латиницом и ћирилицом).
12. ОКРУЖНИЦА, инв. бр. 2921
Београд, 1916.
Ц. и кр. војна генерална управа у Србији, Одељ. 9. Бр. 5110, забрањује клање стоке

- у циљу очувања сточног фонда. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
13. ПРОГЛАС, инв. бр. 2922
Београд, 1916.
Ц. и кр. војна генерална управа у Србији, В.Г. бр. 2229, издаје проглас с обавезном узимању пасоша за сву стоку у приватном поседу. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 14. ОБЈАВА, инв. бр. 2923
Ужице, 13. јула 1917.
Ц. и к. окр. заповедништво у Ужицу, Бр. 7979, издаје објаву о начину извођења жетве и о контроли прихода. За окружног заповедника: Хефнер, капетан, с.р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 15. ОБЈАВА, инв. бр. 2924
Ужице, 13. септембра 1917.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу, Бр. 10305, издаје објаву о узапћењу жетве пасуља. Окружни заповедник Круес, пуковник, с.р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 16. ОБЈАВА, инв. бр. 2925
Ужице, 13. септембра 1917.
Ц. и к. окр. заповедништво у Ужицу. Бр. 10303, издаје објаву о забрани трошења јечма. Окружни заповедник Круес, пуковник, с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 17. ОБЈАВА; инв. бр. 2926
Ужице, 23. фебруара 1917.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу, Екс. Бр. 1959. издаје објаву о пописивању семена. Окружни заповедник Верховац, пуковник, с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 18. ОБЈАВА, инв. бр. 2927
Београд, маја 1917.
Ц. и кр. војна генерална губернија у Србији, Ст. у бр. 705. издаје објаву о попису обрађеног земљишта и семена утрошеног на усеве. Ц. и к. војни генерални гувернер, барон Ремен, генерал пешадије, с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 19. ОБЈАВА, инв. бр. 2928
Београд, 1. октобра 1917.
Цес. и кр. војна генерална губернија у Србији. През. бр. 26711 од 1917. издаје објаву о попису становништва на подручју Србије које су запоселе окупационе трупе Барон Ремен, генерал-пуковник, с. р.
 20. ОБЈАВА, инв. бр. 2931
Ужице, 27. јануара 1917.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје објаву о регулисању пријављивања стоке. Окружни заповедник; у заст. Хирш, мајор. с.р.
 21. ОБЈАВА, инв. бр. 2932 Ужице, 25. марта 1917.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу. Екс. Бр 3556/917, издаје објаву о начину пролетњег обделавања земље. Окружни заповедник: Верховац, пуковник, с.р.
 22. ПРАВИЛА ЗА ПЕЛЦОВАЊЕ, инв. бр. 2933
Ужице, 1917.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје правила за пелцовање становништва против заразних болести. Окружни заповедник: Пуковник Бабић.
 23. ОБЈАВА; инв. бр. 2937
Ужице, 18. марта 1918.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу, бр. 183, издаје објаву о чувању становништва од заразних болести, као и о начину спречавања ширења заразе. Окружни заповедник: Круес, пуковник, с. р. (Писано на немачком и српском, латиницом и ћирилицом).
 24. УПУТСТВО О ПЕГАВОМ ТИФУСУ, инв. бр. 2935 Ужице, 18. марта 1918.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје упутство о пегавом тифусу и о начину лечења ове болести. Окружни заповедник: Круес, пуковник, с. р.
 25. УПУТСТВО ЗА ПОДИЗАЊЕ ВРТОВА ЗА ПОВРЋЕ, инв. бр. 2934 Ужице 1916–1918.
Ц. и к. окружно заповедништво, К. дел. бр. 4055, издаје упутство о начину подизања вртова за гајење поврћа.
 26. ОБЈАВА, инв. бр. 2930
Ужице, 22. јула 1918.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје објаву о предаји жита окупационим властима. Окружни заповедник: Делић, пуковник, с. р.
 27. ОБЈАВА, инв. бр. 2929
Ужице, 26. јула 1918.
Ц. и к. окружно заповедништво у Ужицу издаје објаву о формирању преког суда. Окружни заповедник: Делић, пуковник, с.р.

Из наведеног аустроугарског пропагандног материјала, јасно је да окупатор није размишљао о свом могућем поразу, чак ни 1918. године, напротив, чврсто је и даље држао Србију у својим оковима, а једно од последњих оглашавања окупатора била је већ поменута објава о формирању преког суда, али и у том последњем трзају, некада велике и моћне аустроугарске империје, наслућивао се њен неславан крај. Солунски фронт у коме је једну од одлучујућих улога имала Српска војска више се није могао сломити.

Завршавајући овај невелики рад о моралном нивоу и улози аустроугарске антисрпске пропаганде која није могла поколебати Р. А. Рајса и бројне друге јунаке истине, поменућу речи Бранка Лазаревића из 1917. године које на свој начин говоре о величини српског жртвовања. Тако он каже: „...У овоме великом светском рату, у коме се словенско-латинска раса бори за велику и мирну сутрашњицу слободе и права, уједињења нација и стварања услова за прави живот, бацања о тле империјализма и анексионизма и стварања социјалне среће за цео свет – српски народ је дао свој огромни удео. Он је дао све; и животе, и територију, и дух, и душу и срце... Историја још није дала сличан случај... Ниједна голгота није равна нашој“.¹¹

И као што сам већ истакао пуцњи српског хероја Гаврила Принципа 1914. у аустро-угарског престолонаследника Фердинанда, тј. у МОНАРХИЈУ, у којима су потлачени Срби видели наставак ослободилачких ратова 1912. и 1913, изазвали су дугу лавину најсуровијих антисрпских пропагандних порука, не само моћне Аустро-Угарске, од којих смо поменули само један мањи део. Та пропаганда није сасвим заћутала 1918. године сломом Аустро-Угарске и Немачке. Изгледа да ни читаво једно столеће, које је већ на измаку, неће бити довољно зачетницима анатеме на Србе и српски народ у целини, да се трагични атентат у Сарајеву не може посматрати као колективни заверенички чин, већ као дело неумрлих српских хероја и њиховог свесног жртвовања за српску слободу и не само српску...

На зиду ћелије у Терезину у којој је робовао Гаврило Принцип и у њој преминуо 28. априла 1918. не дочекавши слободу, године 1916. откривене су и ове речи од којих нису могли имати спокоја ни они који су гурнули човечанство у вртлог рата: „Наше ће сене ходати по Бечу, лутати по двору, плашећи господу...“ Саткане од снаге и пркоса, Гаврило их је написао у своје и у име својих палих другова који су тако гордо стајали под окупаторским вешалима, сневајући о слободи.

НАПОМЕНЕ

¹ Наведено дело Антуна Фарчића чува се у збирци рукописа Историјског музеја Србије.

² Из Предговора Антологије Антуна Фарчића, стр. 2, ИМС.

³ *Како су Аустро-Мађари рашовали у Србији*, Одеса 1916. стр. 43–44.

⁴ Владимир Ђоровић, *Црна књига* („Патња Срба Босне и Херцеговине за време Светског рата“), Београд 1989, стр. 27.

⁵ *Како су Аустро-Мађари рашовали у Србији*, Одеса 1916, стр. 45.

⁶ ИБИД, стр. 8.

⁷ ИМС, инв. бр. 6253.

⁸ ИМС, без броја.

⁹ ИМС, инв. бр. 6250–6252.

¹⁰ ИМС. инв. бр. 6256.

¹¹ Додатак *Српских новина*, Крф, 1. јануар 1917, стр. 1.

Savo Andrić

MORAL OUTLINES OF AUSTRO-HUNGARIAN ANTI-SERBIAN PROPAGANDA IN THE FIRST DECADES OF THE TWENTIETH CENTURY

The paper is dealing with the question of Austro-Hungarian Anti-Serbian propaganda in the first decades of the twentieth century, through the presentation and the analysis of leaflets, posters, brochures and other advertising material, published before and during the First World War. Poems-ridicules are also included, both from oral tradition and those published ones. Special attention was paid to The Death Certificate of Serbia, which was published in Zagreb. The material of Archibald Rise was used and museum objects of The Historical Museum of Serbia, all these things being published for the first time. It is shown in the paper that the reason for the First World War (The Assassination Attempt in Sarajevo) was not the cause, but the planned attack, in the sense of propaganda, had already been prepared.

